

سرزمین آزادگان

ازیرانم از شهر آزادگان

سرزمین آزادگان - آبان ۱۳۹۳

سال ۱ - شماره ۱

صاحب امتیاز:

کانون ایران‌شناسی دانشگاه تهران

مدیر مسئول: مجید خالقیان

سر دبیر: هادک نوروزی

همکاران این شماره:

علیرضا طایران، عباس صفایی مهر

رایانامه:

kanooniranshenasi@yahoo.com

مرد خوشنام تاریخ

مرد خوشنام تاریخ

مجید خالقیان

کوروش بزرگ، نامی آشنا برای تمام ایرانیان و شخصیتی خوشنام و محبوب در تاریخ بشری.

آنچه درباره این شخصیت، جالب می‌نماید هم‌سخنی و اشتراک منابع تاریخی درباره نیک سیرتی وی می‌باشد. منابع تاریخی درباره کمتر پادشاهی چنین شرایطی دارند؛ آن هم منابعی که توسط اقوام و ملل گوناگون نگارش یافته‌اند. این در حالی است که کمابیش آثار باستانی که از دوره باستان به جا مانده‌اند، چهره‌ای مثبت از کوروش ترسیم می‌کنند.

در این بین، آثار هنری و ادبی به جا مانده از عصر باستان قابل توجه می‌باشند. کوروش در منابع تاریخی و ادبی یونانی جایگاه قابل توجهی دارد، کما اینکه آیسخولوس نمایشنامه نویس مشهور یونانی درباره او می‌نویسد: «کوروش جوان بخت که کامیاب‌ترین آدمیان بود و آرامش و آبادانی بر مردم وفادار ارزانی داشت... ایزدان بر او خشم نگرفتند که بخشنده بود و بخشایشگر» (۱)

ادامه در صفحه ۲

مسعود جعفری جوزانی:

زندگی‌ام را برای فیلم کوروش بزرگ می‌گذارم

حتی اگر همه زندگی‌ام را بفروشم فیلم کوروش بزرگ را می‌سازم.

این جمله علاوه بر آنکه حس میهن‌دوستی و فرهنگ‌دوستی این هنرمند را نشان می‌دهد، خود بازگوی مشکلاتی است که گریبان چنین پروژة‌های بزرگی را می‌گیرد. جعفری جوزانی در این گفتگو اظهار کرد: تنها دشواری پیش روی آغاز این پروژه، جذب سرمایه‌گذار است.

ادامه در صفحه ۳

سخن نخست

هادک نوروزی

سرانجام بعد از چندین بار تصمیم‌گیری برای انتشار نشریه سرزمین آزادگان، شماره نخست آن به چاپ رسید. هرچند در ابتدا قصد داشتیم این شماره با صفحات بیشتر و کیفیتی بهتر به چاپ برسد اما متأسفانه نتوانستیم از عهده هزینه‌های این کار بر آییم. به هر حال اکثر مطالب نخستین شماره این نشریه با توجه به وجود «روز کوروش بزرگ» در ۷ آبان ماه، به کوروش بزرگ اختصاص یافت. البته به دلیل احترام به ایام سوگواری سالار شهیدان، امام حسین (ع) و یاران وفادارشان، با تصمیم اعضای کانون ایران‌شناسی انتشار این شماره را به تأخیر انداختیم. هرچند این چند صفحه شایسته کوروش بزرگ و فرهنگ و تمدن عظیم ایران نیست، اما امیدواریم روز به روز با همیاری دانشجویان و مسئولین، در راه بهبود قدم برداریم و در این شرایطی که ایرانیستیزان و بیگانگان در راه تخریب ایران، فعال‌تر از گذشته عمل می‌کنند، بیشتر به ایران بپردازیم.

برای رسیدن به آرزوها راه درست را انتخاب کن چون کسی که بخواهد از راه گناه به مقصدی برسد، دیرتر به آرزویش خواهد رسید و زودتر به آن چیزی که می‌ترسد گرفتار می‌شود (امام حسین ع)

خبر برنامه‌ریزی برای ساخت فیلم کوروش بزرگ، آن هم به کارگردانی شخصیت فرهیخته‌ای چون مسعود جعفری جوزانی،

خبری خوب برای علاقه‌مندان به فرهنگ و تمدن ایران بود. هرچند همانطور که پیش‌بینی می‌شد این موضوع با مشکلاتی روبرو بود و هست که امیدواریم همه مشکلات حل شود. مسعود جعفری جوزانی در مصاحبه اخیر خود با امرداد، در یک جمله جالب گفت:

مرد خوشنام تاریخ

ادامه از صفحه اول گزنفون که کتابی مفصل درباره کورش به رشته تحریر در آورده است درباره محبوبیت این پادشاه می نویسد: «مهر کورش آن چنان ژرف در دل مردمان نشست که هر تیره از مردمان می پنداشت که اگر نیکوترین و پربهاترین کالاها، گیاهان، جانوران و یا هنرهای مردمان سرزمین خویش را از بهر وی گسیل ندارد، لغزشی گران کرده است» (۲). در اینجا این موارد از آن رو آورده شد که به نظر نگارنده، اینگونه نوشته ها که از نظر ادبی دارای اهمیت هستند، رویکرد عمومی آن زمان مردمان یونانی را نسبت به کورش نشان می دهند و آشکار است که این رویکرد مثبت بوده است.

اگر این رویکرد صرفاً در منابع یونانی بود شاید کمتر مورد اعتنا قرار می گرفت اما دیگر منابع، از جمله منابع یهودی هم سرشار از ستایش کورش بزرگ است و در متون مقدس یهودیان، کورش تا حد منجی از جانب خداوند بالا رفته است (۳). این رویکرد منابع مقدس یهودی، مهم ترین گزینه ای بود که بسیاری از پژوهشگران را بر آن داشت تا کورش را محتمل ترین گزینه برای ذوالقرنین (ع) در قران کریم بدانند.

اما با ارزش ترین مواردی که چهره مثبتی از کورش بزرگ ترسیم می کنند، آثار باستانی می باشند که از جمله می توان به آثار بابلی اشاره کرد. آثار مانند استوانه کورش و رویدادنامه نبوتید که از رفتار نیک کورش با مردمان سخن می رانند که علاوه بر آنکه همسانی نسبی با منابع یهودی دارند، اسناد و الواحی که از زندگی روزمره مردم آن روزگار باقی مانده است، کمابیش محتویات این آثار را تأیید می کنند (۴).

در این مجال، فرصتی نیست که وارد جزئیات تاریخی دوران فرمانروایی کورش بزرگ شویم اما شاید بد نباشد که به چگونگی آغاز فتوحات کورش با توجه به منابع اشاره ای کنیم. آنچه در منابع وجود دارد ایجاد نوعی اتحاد در میان دشمنان کورش پس از جایگزین شدن کورش به جای پادشاه ماد است. فرمانروای لیدیا، با متحدانش یعنی بابل و مصر قصد حمله به قلمروی کورش را داشت (۵). همین موضوع به آغاز فتوحات انجامید چرا که طبیعتاً حکومت هایی مانند لیدیا و بابل با این اقداماتشان، خطری بزرگ برای قلمروی کورش محسوب می شدند. همچنین در مناطق شرقی حضور اقوام سکایی که در یورش به دیگر سرزمین ها شهره بودند شاید باعث آغاز فتوحات در آن مناطق گردید. با توجه به این شرایط و همچنین شرایط عمومی آن روزگار چنین اقداماتی برای امنیت مرزها طبیعی جلوه می کرد.

اما با وجود اسناد و منابع از اقوام گوناگون درباره کورش بزرگ این سوال مطرح می شود که کورش در نزد ایرانیان و روایت های ایرانی چه جایگاهی داشته است؟! اسناد و منابعی که از دوره هخامنشیان و پادشاهان بعد از کورش به جا مانده است باز هم نوعی احترام به این پادشاه را می رساند. اما بخش عظیمی از روایت های ایرانیان به صورت اسطوره ای باقی مانده است. دکتر جلال خالقی مطلق، از بزرگ ترین شاهنامه شناسان جهان،

مقاله خواندنی و پرمایه ای درباره شباهت روایت های کیخسرو در شاهنامه به کورش بزرگ در منابع تاریخی دارد (۶). با توجه به نظریات اسطوره شناسان سرشناس مانند میرچا ایلیاده که از «حافظه جمعی» مردم یاد می کند و اسطوره ای شدن شخصیت های تاریخی را مطابق با الگو و نمونه ای از پیش پرداخته می داند (۷)، هیچ بعید نیست که رفته رفته یاد و خاطره کورش بزرگ در قالب شخصیت های اسطوره ای در حافظه جمعی مردم باقی مانده باشد. این درحالی است که گویی نوعی آمیختگی در روایات شاهنامه دیده می شود؛ آمیختگی پادشاهان محلی با پادشاهان بزرگ که شاهنشاهی های بزرگ را فرمانروایی می کردند. آنچه درباره کیخسرو و کورش جالب می نماید، این است که کیخسرو یکی از خوشنام ترین و محبوب ترین پادشاهان در روایات ایرانی است که گاهی چهره ای مقدس به خود گرفته است که یادآور همان اشتراک منابع اقوام گوناگون درباره کورش بزرگ می باشد.

۱- آیسخولوس، مجموعه آثار، ترجمه عبدالله کوشی، تهران: نشر نی، ۱۳۹۰، ص ۴۰۹.

۲- گزنفون، زندگی کوروش (تربیت کوروش)، ترجمه ابوالحسن تهامی، تهران: انتشارات نگاه، ۱۳۸۹، ص ۳۵۲ (دفتر ۸، بخش ۶، بند ۲۳)

۳- نک: کتاب اشعای نبی، باب های ۴۴ و ۴۵

۴- دکتر شاهرخ رزمجو پژوهشگر موزه بریتانیا و استاد دانشگاه تهران که متن اصلی بابلی استوانه کورش را به فارسی ترجمه کرده است، در سومین همایش یادبود استوانه کورش بزرگ که توسط انجمن علمی دانشجویان تاریخ دانشگاه تهران برگزار شد (۷ آبان ۱۳۹۲)، بیان کرد: مدارکی از بابل در اختیار داریم که شامل لوح ها و کتیبه های گلی هستند. دکتر شاهرخ رزمجو با نشان دادن تصویر یکی از لوح ها، ادامه داد: «این لوح مربوط به دو روز پس از فتح بابل می شود. زمانی که هنوز خود کورش وارد بابل نشده بود و سپاهیان ایران بابل را تصرف کرده بودند. در اینجا یک معامله شرح داده می شود که در آن گوسفند رد و بدل می کنند برای پرداخت.» با توجه به این موضوع می توان گفت در زمانی که نظامیان کورش وارد بابل شدند و در این شهر حضور نظامی دارند، سیستم اداری بابل به طور عادی کار می کند. دکتر رزمجو در ادامه با اشاره به این موارد اظهار داشت: این به ما می گوید که مردم مشغول زندگی عادی خود هستند و کشتار و غارت به نظر نمی آید زیرا این اسناد باید در دیوانخانه ها تنظیم می شد، شاهدان باید حضور می یافتند و تأیید و امضا می کردند. ما مجموعه ای از این لوح های مربوط به روزهای بعد از سقوط بابل داریم که نشان می دهد همه چیز سر جای خودش است.

۵- نک: تاریخ هرودوت، کتاب ۱، بندهای ۷۷ و ۱۵۳. تربیت کورش گزنفون، دفتر ۲، بخش ۱، بند ۵.

۶- خالقی مطلق، جلال، «کیخسرو و کوروش»، ایران شناسی، س ۷، ش ۱، ۱۳۷۴.

۷- ایلیاده، میرچا، اسطوره بازگشت جاودانه، ترجمه بهمن سرکاراتی، تهران: طهوری، ۱۳۸۴، صص ۵۷-۵۹.

مسعود جعفری جوزانی:

زندگی ام را براک فیلم کورش بزرگ می گذارم

کارشناسی بسیاری از جمله فتح الله جعفری جوزانی و عبدالکریم یونسی نوشته است.

وی پیش از این در مصاحبه با روزنامه ایران اظهار داشت: از کودکی مانند هر ایرانی به اسم کورش فکر کردم، با آن رویا بافتم، اندیشیدیم در واقع بخشی از هویت من است. جوزانی که همواره ساخت فیلم کورش را آرزوی خود دانسته، گفته بود: اسمها با خود انرژی مثبت و منفی همراه دارند و نام کورش از آن اسامی است که در کل جهان یک انرژی مثبت ایجاد می کند، ساخت این فیلم لازم است و تاثیر ژرف برای نشان دادن ایران به جهان دارد.

ادامه از صفحه اول مسعود جعفری جوزانی در این گفتگو با اشاره به هزینه سنگین پروژه فیلم کورش بزرگ گفت: این هزینه باید از بخش خصوصی تامین شود، من و علی معلم (تهیه کننده) نمی توانیم شماره حسابی را برای اینکار ویژه کنیم و این تنها همت مردمی را می طلبد تا گام در این راه بردارند.

این کارگردان یک خیر خوب درباره اعلام آمادگی برخی از بازیگران سرشناس ایرانی برای ایفای نقش در فیلم کورش بزرگ آن هم بدون دریافت دستمزد داد. وی همچنین از پذیرفتن بازیگران هالیوودی برای حضور در فیلم کورش بزرگ خبر داد. جعفری جوزانی ساخت فیلم کورش را آرزوی دیرین خود خواند و خاطر نشان کرد که فیلمنامه آن را سه سال و نیم پیش با همکاری تیم

شاهنشاهی کورش و جانشینان وک

گذار اندیشه ایرانی شهرک از دوره پیشا اسلام به پسا اسلام

از دیدگاه دکتر سید جواد طباطبایی

علیرضا طایران

شیوه فرمانروایی ایرانیان این است که شاهنشاهی، دولت نیست بلکه «دولت» دولت‌ها است و این صورت از «دولت» با خودکامگی وحدت بدون کثرت دولت‌ها سازگار نیست، همچنان که شاهنشاه، شاه شاهان و شاه اقوام متنوع با آداب، رسوم، زبان‌ها و دیانت‌های گوناگون است و بدون کثرت «دولت‌ها» و تنوع اقوام دولت و شاهنشاهی نمی‌تواند وجود داشته باشد. در واقع اگر هم قدرت مرکزی که پادشاه نماینده و تجسم آن بود به سرکوبی شورشیان می‌پرداخت، اما این سرکوبی به نفع برتری قومی بر اقوام دیگر نبود، بلکه برای حفظ تعادل میان اقوام بود. از دیدگاه دکتر طباطبایی اندیشه ایرانی شهرک از دوره پیشا اسلام به دوره پسا اسلام گذار پیدا کرد اما مبنای بازپرداخت آن بیشتر از آن که اندیشه خالص ایرانی باشد، واقعیت‌های سلطنت مطلقه بود که بدنبال تثبیت وحدت و حذف کثرت‌ها بود. اما آنچه بسیار اهمیت دارد این است که اندیشه ایرانی شهرک پس از اسلام در ادبیات و سیاست‌نامه‌های ایرانی نمود پیدا می کند و تداوم می‌یابد.

ما ایرانیان کورش را نه فقط شخصیتی سیاست‌مدار و بنیانگذار شاهنشاهی هخامنشی بلکه او را اسوه اخلاق نیز می‌دانیم که به عقاید و آداب و رسوم سایر اقوام احترام می‌گذاشت و این موضوع از شیوه حکمرانی کورش برمی آید.

از نظر دکتر سید جواد طباطبایی بررسی سیاست کورش و جانشینان وی ارتباط ناگسستگی با اندیشه ایرانی شهرک دارد. می‌دانیم که کورش و بعدها جانشینان وی سیاست تساهل و تسامح را با اقوام گوناگون از جمله بابلی‌ها، مصری‌ها و ... به عمل آوردند. محتوای استوانه کورش نمونه بارز این نوع سیاست می‌باشد. بدون تردید اهداف آنان از چنین تدابیری در راستای بسط قدرت بوده است، اما مسئله حائز اهمیت این می باشد که نباید این نوع قدرت مطلق را با نظامی که نویسندگانی مانند کارل ویتفولگ «استبداد شرقی» خوانده‌اند، اشتباه کرد.

هگل در «درس‌های فلسفه تاریخ» از واژه «Reich» برای حکومت ایران در دوره هخامنشی استفاده می‌کند که این واژه به معنای «شاهنشاهی» است. هگل شاهنشاهی ایران را بر خلاف حکومت‌های هند و چین، «کثرت در عین وحدت و وحدت در عین کثرت می‌داند» که نخستین بار در جهان باستان در فلسفه زرتشت بیان شد و مبنای نظری تدوین مفهوم شاهنشاهی را فراهم آورد. یعنی شاهنشاهی‌ای که در عین آنکه اقوام گوناگون را تحت یک شاهنشاهی درآورده، در عین حال دارای وحدت و متصل به یکدیگر است.

همایش سراک مهر: کانون ایران‌شناسی برگزار کرد:

بعد از ظهر سه شنبه ۲۲ مهرماه ۱۳۹۳، تالار شهید آوینی پردیس هنرهای زیبا، میزبان همایش «سرای مهر» بود. کانون فرهنگی-دانشجویی ایران‌شناسی دانشگاه تهران، به بهانه پیروزی کاوه و فریدون بر ضحاک، همایشی را به منظور بررسی اسطوره‌ها و معرفی سنت‌های کهن ایرانی برگزار کرد.

در این همایش، فرنگیس طوسی نقالی کرد، هنرهای زورخانه‌ای به رهبری مرشد حمید رضایی اجرا شد و اهورا پارسا تازه‌ترین ساخته خود را به مردم کوبانی تقدیم کرد. سخنرانان این همایش دکتر کلثوم غضنفری (استاد دانشگاه تهران و شاهنامه پژوه)، استاد علیرضا شجاع‌پور (شاعر و شاهنامه‌پژوه) و دکتر امیرحسین ماحوزی (ادیب و پژوهشگر) بودند.

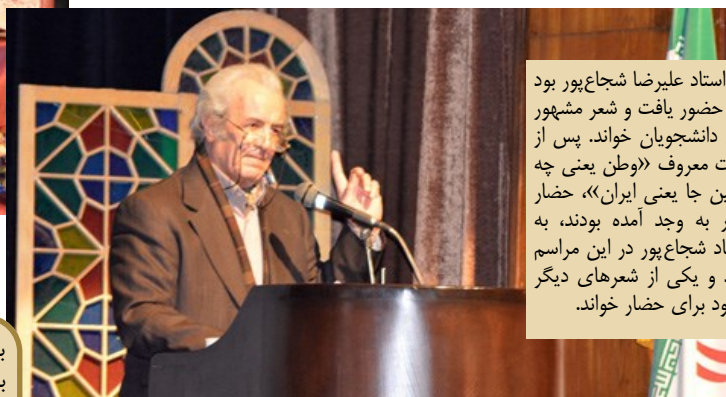
نقالی بانو فرنگیس طوسی با همراهی مرشد حمید رضایی

اهورا پارسا

ورزشکاران باستانی

نکته قابل توجه این مراسم حضور استاد علیرضا شجاع‌پور بود که پس از سالها در دانشگاه تهران حضور یافت و شعر مشهور و بلند خود یعنی «وطن» را برای دانشجویان خواند. پس از بیت آخر شعر وطن یعنی همان بیت معروف «وطن یعنی چه آباد و چه ویران / وطن یعنی همین جا یعنی ایران»، حضار که از شعرخوانی استاد شجاع‌پور به وجد آمده بودند، به تشویق جانانه ایشان پرداختند. استاد شجاع‌پور در این مراسم نکاتی را درباره شاهنامه بیان کرد و یکی از شعرهای دیگر خود را که درباره رستم و سهراب بود برای حضار خواند.

برای مشاهده تصاویر بیشتر و همچنین بخش‌هایی از فیلم این مراسم به این آدرس اینترنتی مراجعه بفرمایید: www.7poa.com

عکاس: مارال آریایی